

KARADENİZ BÖLGESİNİN COĞRAFI İŞARETLİ GASTRONOMİK ÜRÜNLERİ
Geographical Indication Gastronomic Products of the Black Sea Region

* Yener OĞAN

** Savaş BÜYÜKYILMAZ

ÖZET

2020 yılı Ocak ayı itibariyle Türkiye’de coğrafi işaret almış toplam 470 ürün bulunmaktadır. Bu coğrafi işaretli ürünlerden %77,3 gibi büyük bir bölümünü gastronomi alanı ile ilgili ürün grupları oluşturmaktadır. Bu çalışmada Karadeniz Bölgesinde bulunan illerin gastronomi alanı ile ilgili coğrafi işaret almış ürünlerin mevcut durumunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Karadeniz Bölgesi incelendiğinde 95 coğrafi işaretli üründen 73 tane coğrafi işaretli ürün değerlendirilmektedir. Karadeniz Bölgesinde bulunan Batı (%31,6), Orta (%34,2) ve Doğu (%34,2) Karadeniz Bölgelerinde gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürünlerin bir-birine yakın dağıldığı tespit edilmiştir. Coğrafi işaretli ürünlerden mahreç işaretli ürünler menşei adı ile sınıflandırılan ürünlere oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Coğrafi işaretli ürünlerin başvuru ve tescil tarihleri arasında ise üç ay ile altı yıl arasında değişen zaman dilimleri bulunmaktadır. Ayrıca coğrafi işaret tescil sürecinde kamu kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının katkısının önemli olduğu görülmektedir. Coğrafi işaret tescil süreci devam eden ürün sayısı düşünüldüğünde ise yakın zamanda bölgenin coğrafi işaretli ürün sayısında ciddi bir artış olacağı dolayısıyla bu durum bölgenin gastronomi turizmüne önemli katkılar sağlayacaktır. Dolayısıyla coğrafi işaretli gastronomi ürünleri bölgenin kalkınmasında etkili bir araç olacağı ifade edilebilmektedir.

Yayın Bilgileri

Geliş Tarihi: 25.09.2020

Kabul tarihi: 28.11.2020

Yayın tarihi: 31.12.2020

Yazar Bilgileri

ORCID:

* 0000-0002-1523-8498

** 0000-0002-1162-2273

Email:

* oganyener@artvin.edu.tr

** warii97@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Gastronomi, Coğrafi İşaret, Karadeniz Bölgesi

ABSTRACT

As of January 2020, Turkey has a total of 470 products of geographical indication. Majority of these geographical indication products, such as 77.3%, constitute product groups related to the field of gastronomy. In this study, it is aimed to evaluate the current status of the products that have received geographical indications about the gastronomy area of the provinces in the Black Sea Region. In this context, when the Black Sea Region is examined 73 out of 95 geographical indications products are evaluated. It has been determined that the products with geographical indications related to gastronomy are distributed in the West (31.6%), Middle (34.2%) and East (34.2%) Black Sea Parts in the Black Sea Region. It has been determined that there are more geographical indication products compared to the products classified by origin name. Between the application and registration dates of geographical indication products, there are time periods ranging from three months to six years. In addition, it is seen that the contribution of public organizations and non-governmental organizations is important in the geographical indication registration process. Considering the number of products whose geographical indication registration process continues, there will be a serious increase in the number of geographically marked products in the region, so this will contribute to the gastronomy tourism of the region. Therefore, it can be said that geographical indication products will be an effective tool in the development of the region.

Keywords: Gastronomy, Geographical Indications, Black Sea Region.

GİRİŞ

Gastronomi kelimesi “gastro” mide ve “nomos” kanun sözcüklerinin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Türk Dil Kurumuna göre gastronomi kavramının en temel tanımı "sağlığa uygun, iyi düzenlenmiş, hoş ve lezzetli mutfak, yemek düzeni ve sistemi " olarak ifade edilmektedir. Gastronomi bir yemek hakkındaki her şeyi kapsamakta dolayısıyla ne tüketildiği, nasıl hazırlandığı, kimin için hazırlandığı, niçin ve ne yenildiğini, din, felsefe, inançlar, değerler, sağlık, çevre gibi konuları kapsayan oldukça geniş bir anlam taşımaktadır (Santich, 2004: 49). Gastronomi bilimi ise yiyecek ve içeceklerin tüm özelliklerinin ayrıntılı bir biçimde anlaşılması, uygulanması ve geliştirilerek içinde bulunulan zamanın şartlarına uyarlanması çalışmalarını kapsamaktadır (Eren, 2007: 74). Bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşen ürünler ile ilgili belirgin özellikler coğrafi işaret kapsamında değerlendirilmektedir. Coğrafi işaret kavramını, “ürünün üzerinde kullanılan bir işaret olup, ürünün belli bir coğrafi bölgeden kaynaklandığını tanımlayan ve ürünün kalitesi, ünü veya diğer karakteristik özelliklerinin belirli bir coğrafi bölgeden kaynaklandığını işaret eden bir hak” olarak tanımlanmaktadır (Türk Patent Enstitüsü, 2019). Gastronomi alanında coğrafi işaretleme sistemi ise yöresel ve yerel değerler ile geleneksel gastronomik mirası koruma altına alarak, yerel tarımsal faaliyetleri destekleyen, yöresel ürünlere ekonomik değer katan ve coğrafi işareti alan bölgenin tanıtımını sağlayan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Drulu-Özkaya, Sünnetçioğlu ve Can, 2013: 17).

Karadeniz Bölgesi Türkiye’nin yedi bölgesinden birisi olup 146.178 km² alanı ile Türkiye topraklarının %18’ini kaplamaktadır. Karadeniz Bölgesi batı, orta ve doğu olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Karadeniz Bölgesi’nde Artvin, Rize, Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Giresun, Ordu, Tokat, Samsun, Amasya, Sinop, Çorum, Kastamonu, Bartın, Karabük, Zonguldak, Düzce, Bolu olmak üzere toplam 18 il bulunmaktadır. Bu çalışmada Karadeniz Bölgesinde bulunan illerin gastronomi alanı ile ilgili coğrafi işaret almış ürünlerin mevcut durumunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla çalışma kapsamında öncelikle coğrafi işaret ve gastronomi kavramları ile ilgili bilgiler verilmektedir. Daha sonra Türkiye’de coğrafi işaretli ürünlerin sayısı ve coğrafi işaretli ürünlerin ürün gruplarına göre dağılımı ile ilgili veriler tablolar halinde ifade edilmektedir. Son olarak ise Karadeniz Bölgesi ile bilgiler verilmekte olup Batı Karadeniz Bölümü, Orta Karadeniz Bölümü ve Doğu Karadeniz

Bölümü gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürünlerin künye bilgileri değerlendirilmektedir.

KAVARAMSAL ÇERÇEVE

Coğrafi İşaret ve Gastronomi

Coğrafi işaret, temel olarak benzerlerinden farklılaşmış ve bu farkı kaynaklandığı yöreye borçlu olan bir yöresel ürün adını ifade etmektedir. Coğrafi işaretler genel olarak “mahreç işareti” ve “menşe adı” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ayrıca bu ayrımlar ile birlikte “geleneksel ürün adı” olarak kullanımı bulunan coğrafi işaretli ürünlerde bulunmaktadır. Menşe adı olarak kullanılan coğrafi işaretli ürünler sadece ait oldukları bölgede üretilirken mahreç işaretinde ürünün özelliklerinden en az bir tanesi o yöreye ait olmakla birlikte, yöre dışında da üretilebilmesi söz konusu olabilmektedir (Mercan ve Üzülmez, 2014). Geleneksel ürün adı ise menşe adı veya mahreç işareti kapsamına girmeyen ve ilgili piyasada bir ürünü tarif etmek için geleneksel olarak en az otuz yıl süreyle kullanıldığı kanıtlanan adlar olarak tanımlanmaktadır (Türk Patent Enstitüsü, 2020). Coğrafi işaret sisteminin amaçları arasında ürünün üretim yöntemi ve kalite standartlarının korunması, üreticilerin bir fayda sağlayabilmesi, tüketicilerin beklentilerinin karşılanması ve yanıtılmaması bulunmaktadır (Tanrıku, 2011: 178; Escudero, 2001: 9). Dolayısıyla coğrafi işaret belirli bir yöreye özgü üretilen ürünlerin doğallığını ve kalitesinin sürdürülebilirliğini koruma altına almaktadır (Çalışkan ve Koç, 2012). Türkiye’nin tescilli coğrafi işaretleri ürünlerini yöresel el sanatları, gastronomi, gelenek ve görenekler, yöresel yaşam tarzları ve semboller gibi unsurlar oluşturmaktadır (Çağlı, 2012: 57). Gastronomi bilimi yiyecek ve içeceklerin tüm özelliklerinin ayrıntılı bir biçimde anlaşılması, uygulanması ve geliştirilerek içinde bulunulan zamanın şartlarına uyarlanması çalışmalarını kapsamaktadır. Dolayısıyla coğrafi işaretli ürünler içerisinde gastronomi ile ilgili ürünler önemli bir yeri bulunduğu ifade edilebilmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada Karadeniz Bölgesinde bulunan illerin gastronomi alanı ile ilgili coğrafi işaret almış ürünlerin mevcut durumunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yolu ile olaylara daha geniş açıdan yaklaşmak mümkün olmaktadır (Öztürk ve Güral, 2014). Dolayısıyla çalışmanın amacı bağlamında ayrıntılı bir biçimde bilgi sağlamak için nitel araştırma yöntemi tercih edilmektedir. Bu kapsamda çalışma verileri

Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının resmi internet sayfasından elde edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında Türkiye’de coğrafi işaretli ürünlerin sayısı ve coğrafi işaretli ürünlerin ürün gruplarına göre dağılımı ile Karadeniz Bölgesinde yer alan Batı Karadeniz Bölümü, Orta Karadeniz Bölümü ve Doğu Karadeniz Bölümü gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürünlerin künye bilgileri değerlendirilerek yorumlanmaktadır.

BULGULAR

Türkiye’de Coğrafi İşaretli Ürünler

Türkiye Cumhuriyeti’nin bulunduğu coğrafya tarih, kültür, coğrafya, iklim, yer şekilleri gibi pek çok açıdan farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla çeşitli yöresel ve geleneksel ürünlere bu coğrafyada rahatlıkla karşılaşmak mümkündür. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2020 yılı Ocak ayı itibarıyla Türkiye’de toplam coğrafi işaretli ürün sayısını 470 olarak açıklamıştır. Ayrıca Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında alınan verilere 446 adet ürünün tescil işlemlerinin devam ettiği bilgisine ulaşılmaktadır (Türk Patent Enstitüsü, 2020). Dolayısıyla 2020 yılı ve sonrasında Türkiye’de coğrafi işaretli ürünlerin sayısında dikkate değer bir artış olacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının resmi internet sayfasından alınan bilgilere göre 2020 yılı Ocak ayı itibarıyla Türkiye’de coğrafi işaretli ürünlerin illere göre dağılımı Tablo 1 yardımıyla gösterilmektedir.

Tablo 1. Türkiye’nin Coğrafi İşaretli Ürünlerin İllere Göre Dağılımı

İller	Gastronomik Ürün Sayısı	C. İ. Ürün Sayısı	İller	Gastronomik Ürün Sayısı	C. İ. Ürün Sayısı
Adana	1	1	K.Maraş	8	12
Adıyaman	3	3	Karabük	3	4
Afyon	7	12	Karaman	1	1
Ağrı	1	1	Kars	3	6
Aksaray	2	3	Kastamonu	10	12
Amasya	3	4	Kayseri	8	11
Ankara	8	12	Kilis	2	2
Antalya	7	8	Kırıkkale	2	2
Ardahan	2	3	Kırklareli	1	1
Artvin	2	2	Kırşehir	2	2

Aydın	5	6	Kocaeli	3	7
Balıkesir	8	11	Konya	8	8
Bartın	-	1	Kütahya	1	3
Batman	1	1	Malatya	5	6
Bayburt	2	3	Manisa	10	13
Bilecik	1	1	Mardin	6	7
Bingöl	1	1	Mersin	13	13
Bitlis	-	2	Muğla	9	10
Bolu	2	3	Muş	2	2
Burdur	3	3	Nevşehir	1	2
Bursa	4	6	Niğde	1	2
Çanakkale	3	4	Ordu	5	5
Çankırı	2	2	Osmaniye	1	1
Çorum	3	3	Rize	5	6
Denizli	4	6	Sakarya	2	3
Diyarbakır	4	4	Samsun	7	11
Düzce	6	6	Siirt	3	4
Edirne	4	5	Sinop	2	5
Elazığ	4	4	Sivas	4	8
Erzincan	3	4	Şanlıurfa	29	29
Erzurum	8	10	Şırnak	1	1
Eskişehir	3	4	Tekirdağ	1	2
Gaziantep	20	25	Tokat	7	7
Giresun	6	7	Trabzon	5	8
Gümüşhane	6	7	Tunceli	3	3
Hakkari	3	3	Uşak	1	3
Hatay	4	6	Van	4	6
İğdır	2	2	Yalova	-	1

Isparta	2	4	Yozgat	4	4
İstanbul	-	1	Zonguldak	-	1
İzmir	14	18	Eksikler	22	25
			Toplam	362	470

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü, 2020.

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye’de bulunan 81 ilin tamamında coğrafi işaretli ürün bulunmaktadır. Ancak bu coğrafi işaretli ürünlerin büyük bir bölümü gastronomi ile ilgili ürünlerden oluşmasına rağmen Bartın, Bitlis, İstanbul, Yalova ve Zonguldak illerinin gastronomi ile ilgili coğrafi işaretinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Gastronomi ile ilgili en fazla coğrafi işaret almış il durumunda ise Şanlıurfa (29 adet) ili bulunmaktadır. Ayrıca verilerin web sayfasına işlenmesi ile ilgili eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum yeni coğrafi işaretli ürünlerin bulunması ve başvuru sayısının fazla olması ile ilgili sisteme yüklemeye aksaklıkların olduğu şeklinde ifade edilebilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de coğrafi işaret kavramına önem verildiği ve özellikli ürünlerin coğrafi işaret alınması amacıyla kurum ve kuruluşların girişimlerde bulunduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

Türkiye’de Coğrafi İşaretli Ürünlerin Ürün Gruplarına Göre Dağılımı

Coğrafi işaretli ürünlerin ürün gruplarına göre sınıflandırılması yapılmaktadır. Bu ürün grupları Halılar ve Kilimler, Biralılar ve Diğer Alkollü İçecekler, Çikolata, Şekerleme ve Türevi Ürünler, İşlenmiş ve İşlenmemiş Meyve ve Sebzeler İle Mantarlar, Peynirler, İşlenmiş İşlenmemiş Et Ürünler, Halılar, Kilimler ve Dokumalar Dışında Kalan El Sanatı Ürünleri, Yemekler ve Çorbalar, Bal, Tereyağı Dahil Katı ve Sıvı Yağlar, Fırıncılık ve Pastacılık Mamulleri, Hamur İşleri, Tatlılar, Dokumalar, Peynirler ve Tereyağı Dışında Kalan Süt Ürünleri, Alkolsüz İçecekler, Yiyecekler İçin Çeşni/Lezzet Vericiler, Soslar ve Tuz, Dondurmalar ve Yenilebilir Buzlar, Diğer Ürünler olarak sınıflandırılmaktadır. Coğrafi işaretli ürünlerin ürün gruplarına göre sınıflandırılması Tablo 2 yardımıyla gösterilmektedir.

Tablo 2. Türkiye'nin Coğrafi İşaretli Ürünlerin Ürün Gruplarına Dağılımı

Ürün Grubu	f	%
Halılar ve Kilimler	31	6,6
Biralar ve Diğer Alkollü İçecekler	9	1,9
Çikolata, Şekerleme ve Türevi Ürünler	19	4,1
İşlenmiş ve İşlenmemiş Meyve ve Sebzeler İle Mantarlar	120	25,7
Peynirler	17	3,6
İşlenmiş İşlenmemiş Et Ürünleri	9	1,9
Halılar, Kilimler ve Dokumalar Dışında Kalan El Sanatı Ürünleri	26	5,6
Yemekler ve Çorbalar	98	21,0
Bal	6	1,3
Tereyağı Dahil Katı ve Sıvı Yağlar	9	1,9
Fırıncılık ve Pastacılık Mamulleri, Hamur İşleri, Tatlılar	64	13,7
Dokumalar	25	5,4
Peynirler ve Tereyağı Dışında Kalan Süt Ürünleri	3	0,6
Alkolsüz İçecekler	3	0,6
Yiyecekler İçin Çeşni/Lezzet Vericiler, Soslar ve Tuz	2	0,4
Dondurmalar ve Yenilebilir Buzlar	3	0,6
Diğer Ürünler	23	5,1
Toplam	470	100

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü-1, 2020.

Tablo 2 incelendiğinde coğrafi işaretli ürünlerin %22,7'si el sanatları, dokuma, halı gibi ürün grupları oluşturmakta iken %77,3 gibi büyük bir bölümünü gastronomi alanı ile ilgili ürün grupları oluşturmaktadır. Dolayısıyla coğrafi işaret alınmasında gastronomi ile ilgili ürünlerin hem sayı hem de çeşitlilik bağlamında baskın olduğu şeklinde ifade edilebilmektedir. Bu durum Türkiye'nin zengin bir gastronomi potansiyeline sahip olduğunun en önemli göstergelerinden biri olarak açıklanabilir.

Karadeniz Bölgesi

Karadeniz Bölgesi adını kuzeyinde bulunan Karadeniz'den almış olup Türkiye'nin yedi bölgesinden birisidir. Karadeniz Bölgesinin büyük bir bölümü doğal, ekonomik ve beşeri özellikler bakımından birbirine benzer özellikler göstermektedir. Ancak bölge Sakarya ovasından Gürcistan'a kadar geniş bir alan kaplamasının yanı sıra iklim, tarım, yerleşim, yer şekilleri, ekonomik gibi durumlara bağlı olarak Batı Karadeniz, Orta Karadeniz ve Doğu Karadeniz Bölümü olarak üç bölüme ayrılmaktadır. Karadeniz Bölgesi ve Bölümlerinin coğrafya özellikleri Resim 1 yardımıyla gösterilmektedir.

Resim 1'de Karadeniz Bölgesi ile ilgili bilgiler incelendiğinde Batı Karadeniz Bölümünde Düzce, Bolu, Karabük, Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Sinop illeri Orta Karadeniz Bölümü incelendiğinde Samsun, Amasya, Çorum, Ordu ve Tokat illeri Doğu Karadeniz Bölümünde ise Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane ve Bayburt illeri olmak üzere 18 il bulunmaktadır.

Resim 1. Karadeniz Bölgesi ve Bölümleri Haritası

Kaynak: Karadeniz Bölgesi Haritası, 2020.

Batı Karadeniz Bölümü Gastronomi İle İlgili Coğrafi İşaretli Ürünler

Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz Bölümünde Düzce, Bolu, Karabük, Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Sinop illeri bulunmaktadır. Batı Karadeniz Bölümünde bulunan illere göre gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürünlerin Adı, Türü, Dosya Numarası, Tescil No, Başvuru Tarihi, Tescil Tarihi, Ürün Grubu ve Tescil Ettiren Kuruluş ile ilgili bilgiler Tablo 3 yardımıyla gösterilmektedir.

Tablo 3. Batı Karadeniz Bölümü Gastronomi İle İlgili Coğrafi İşaretili Ürünleri

İl	Adı	Türü	Dosya No	Tes. No	Başvuru ve Tescil Tarihi	Ürün Grubu	Tescil Ettiren Kuruluş
Bolu	Bolu Kızılıcak Tarhanası	Mahreç İşareti	C2017/080	252	14.07.2017 01.12.2017	Yemekler ve çorbalar	Bolu Elişi Hatıraları Derneği İktisadi İşletmesi
	Göynük Bombay Fasulye	Menşei Adı	C2015/017	313	26.03.2015 02.01.2018	İşlenmiş ve İşlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Göynük Ziraat Odası
Düzce	Akçakoca Mancarlı Pidesi	Mahreç İşareti	C2017/141	321	12.09.2017 19.12.2017	Yemekler ve çorbalar	Düzce İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
	Düzce Acıkası	Mahreç İşareti	C2017/140	309	12.09.2017 28.12.2017	Yiyecekler için çeşni/lezzet vericiler, soslar ve tuz	
	Akçakoca Melengüçceği Tatlısı	Mahreç İşareti	C2017/127	279	12.09.2017 18.12.2017	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	
	Düzce Köftesi	Mahreç İşareti	C2017/139	308	12.09.2017 28.12.2017	Yemekler ve çorbalar	
	Akçakoca Sarı Fındığı	Menşei Adı	C2017/094	419	18.08.2017 27.02.2019	İşlenmiş ve İşlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	
	Konuralp Pirinci	Menşei Adı	C2017/056	438	03.07.2017 25.06.2019	İşlenmiş ve İşlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	
Karabük	Safranbolu Safranı	Menşei Adı	C2009/009	144	21.05.2009 18.03.2011	İşlenmiş ve İşlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Safranbolu Esnaf ve Sanatkarlar Odası
	Eflani Hindi Bandırması	Menşei Adı	C2017/135	304	12.09.2017 22.12.2017	Yemekler ve çorbalar	Eflani Belediye Başkanlığı

	Safranbolu Lokumu	Mahreç İşareti	C2006/009	183	25.05.2006 15.07.2014	Çikolata, şekerleme ve türevi ürünler	Safranbolu Lati Gıda Sanayi ve Ticaret Lmt. Şti.
Kastamonu	Daday Etli Ekmeği	Mahreç İşareti	C2017/185	378	09.11.2017 15.08.2018	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Daday Belediyesi
	Kastamonu Simidi	Mahreç İşareti	C2017/247	435	22.12.2017 21.06.2019		Kastamonu Belediyesi
	Kastamonu Siyez Bulguru	Menşe Adı	C2017/201	413	17.11.2017 11.02.2019		Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası
	Tosya Pirinci	Menşe Adı	C2014/069	230	12.11.2014 08.11.2017	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Tosya Belediye Başkanlığı
	Taşköprü Sarımsağı	Menşe Adı	C2009/010	135	28.05.2009 15.06.2010		Taşköprü Belediye Başkanlığı
	Kastamonu Çekme helvası	Mahreç İşareti	C2017/202	388	17.11.2017 17.10.2018	Çikolata, şekerleme ve türevi ürünler	Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası
	Devrekani Hindi Banduması	Mahreç İşareti	C2017/158	440	10.10.2017 26.06.2019		Devrekani Belediyesi
	Taşköprü Kuyu Kebabı	Mahreç İşareti	C2012/081	197	03.07.2012 28.07.2016		Taşköprü Belediye Başkanlığı
	Kastamonu Simit Tiridi	Mahreç İşareti	C2017/246	474	22.12.2017 16.12.2019	Yemekler ve çorbalar	Kastamonu Belediyesi
	Pınarbaşı Kara Çorba	Mahreç İşareti	C2013/005	319	31.12.2012 29.12.2017		Pınarbaşı Kaymakamlığı
Sinop	Sinop Nokulu	Mahreç İşareti	C2011/087	284	08.12.2011 15.12.2017	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Sinop Ticaret ve Sanayi Odası
	Boyabat Gazidere Domatesi	Menşe Adı	C2017/136	427	13.09.2017 12.04.2019	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Boyabat Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğü

Bartın	-	-	-	-	-	-	-
Zonguldak	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü-2, 2020.

Tablo 3 incelendiğinde Batı Karadeniz Bölümünde gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürün 2 tane Bolu, 6 tane Düzce, 3 tane Karabük, 10 tane Kastamonu, 2 tane Sinop ilinde olmak üzere toplam 23 ürün bulunmakta iken Bartın ve Zonguldak illerinde henüz gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürün bulunmamaktadır. Coğrafi işaretli ürünlerin 6 tanesi menşei adı, 18 tanesi ise mahreç işaretli ürünlerden oluşturmaktadır. Ürün grupları incelendiğinde ise 8'er tane yemekler ve çorbalar ile işlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar, 4 tane fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar, 2 tane çikolata, şekerleme ve türevi ürünler ve 1 tane yiyecekler için çeşni/lezzet vericiler, soslar ve tuz ürün grupları bulunmaktadır. Coğrafi işaretli ürünlerin başvuru ve tescil tarihleri arasında ise altı ay ile beş yıl arasında değişen zaman dilimleri görülmektedir. Ayrıca tescil ettiren kuruluşlara bakıldığında kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının büyük bir bölümünü oluşturdukları tespit edilmiştir.

Orta Karadeniz Bölümü Gastronomi İle İlgili Coğrafi İşaretli Ürünler

Karadeniz Bölgesinin Orta Karadeniz Bölümünde Amasya, Çorum, Ordu, Samsun ve Tokat illeri bulunmaktadır. Orta Karadeniz Bölümünde bulunan illere göre gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürünlerin Adı, Türü, Dosya Numarası, Tescil No, Başvuru Tarihi, Tescil Tarihi, Ürün Grubu ve Tescil Ettiren Kuruluş ile ilgili bilgiler Tablo 4 yardımıyla gösterilmektedir.

Tablo 4. Orta Karadeniz Bölümü Gastronomi İle İlgili Coğrafi İşaretli Ürünleri

İl	Adı	Türü	Dosya No	Tes. No	Başvuru ve Tescil Tarihi	Ürün Grubu	Tescil Ettiren Kuruluş
Amasya	Merzifon Keşkeği	Mahreç İşareti	C2001/086	186	06.12.2011 30.12.2014	Yemekler ve Çorbalar	Merzifon Belediyesi
	Amasya Çiçek Bamyası	Menşei Adı	C2016/031	352	21.04.2016 29.05.2018	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve	Amasya İl Tarım ve

	Amasya Misket Elması	Menşe Adı	C2016/004	424	08.01.2016 14.03.2019	sebze ile mantarlar	Orman Müdürlüğü
Çorum	Çorum Leblebisi	Mahreç İşareti	C2001/011	42	15.08.2001 10.12.2002	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Çorum Ticaret Borsası
	İskilip Dolması	Mahreç İşareti	C2005/003	130	14.02.2005 19.04.2010	Yemekler ve çorbalar	İskilip Belediyesi
	İskilip Turşusu	Mahreç İşareti	C2005/004	131	14.02.2005 19.04.2010	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	
Ordu	Akkuş Şeker Fasulyesi	Menşe Adı	C2010/017	156	26.03.2010 23.03.2012	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Akkuş ziraat Odası Başkanlığı
	Ordu Kivisi	Menşe Adı	C2019/006	451	21.01.2019 05.09.2019		Ordu İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
	Yayla Pancarı Turşusu	Mahreç İşareti	C2014/003	269	31.01.2014 15.12.2017		Ordu Valiliği
	Perşembe Ceviz Helvası	Mahreç İşareti	C2011/063	283	29.09.2011 18.12.2017	Çikolata, şekerleme ve türevi ürünler	
	Kabataş Helvası	Mahreç İşareti	C2011/070	282	05.10.2011 18.12.2017		
Samsun	Terme Pidesi	Mahreç İşareti	C2008/022	129	31.03.2008 02.03.2010	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Özer Pide Çorba Salonu Lmt. Şt.
	Samsun Simidi	Mahreç İşareti	C2012/054	176	20.03.2012 09.09.2013		Samsun Ticaret ve Sanayi Odası
	Çarşamba Pidesi	Mahreç İşareti	C2017/001	333	22.12.2016 21.03.2018		Çarşamba Ticaret Borsası
	Bafra Pidesi	Mahreç İşareti	C2005/017	119	20.05.2005 18.11.2009		Bafra Ticaret ve Sanayi Odası

	Bafra Nokulu	Mahreç İşareti	C2012/079	227	20.06.2012 06.11.2017		Samsun B. Belediyesi
	Samsun Kaz Tiridi	Mahreç İşareti	C2012/012	174	27.12.2011 09.07.2013	Yemekler ve çorbalar	Samsun İç Bölge Belediyeler Birliği
	Yakakent Mantısı	Mahreç İşareti	C2017/074	251	08.08.2017 01.12.2017		Yakakent Belediyesi
Tokat	Narince Erbaa Bağ Yaprağı	Menşe Adı	C2016/052	258	13.06.2016 05.12.2017	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Erbaa Ticaret ve Sanayi Odası
	Narince Salamura Asma Yaprağı	Menşe Adı	C2017/054	420	10.07.2017 28.02.2019		Tokat Ziraat Odası
	Niksar Cevizi	Menşe Adı	C2011/033	177	17.05.2011 17.12.2013		Niksar Ticaret ve Sanayi Odası
	Turhal Yoğurtm-acı	Mahreç İşareti	C2012/117	181	31.07.2012 28.01.2014	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Turhal Ticaret ve Sanayi Odası
	Tokat Kebabı	Mahreç İşareti	C2013/077	188	26.08.2013 31.07.2015	Yemekler ve çorbalar	Tokat Ticaret ve Sanayi Odası
	Zile Pekmezi	Mahreç İşareti	C2006/029	118	20.10.2006 17.11.2009	Çikolata, şekerleme ve türevi ürünler	Zile Ticaret Borsası
	Zile Kömesi	Mahreç İşareti	C2014/024	224	14.03.2014 01.11.2017		Zile Ticaret ve Sanayisi Odası

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü-3, 2020.

Tablo 4 incelendiğinde Orta Karadeniz Bölümünde gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürün 3 tane Amasya, 3 tane Çorum, 5 tane Ordu, 7 tane Samsun ve 7 tane Tokat ilinde olmak üzere toplam 25 ürün bulunmamaktadır. Coğrafi işaretli ürünlerin 7 tanesi menşei adı, 18 tanesi ise mahreç işaretli ürünlerden oluşturmaktadır. Ürün grupları incelendiğinde ise 10 tane işlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar, 6 tane fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar, 5 tane yemekler ve çorbalar, 4 tane çikolata, şekerleme ve türevi ürünler ile

ilgili ürün grupları bulunmaktadır. Coğrafi işaretili ürünlerin başvuru ve tescil tarihleri arasında ise üç ay ile altı yıl arasında değişen zaman dilimleri görülmektedir. Ayrıca tescil ettiren kuruluşlara bakıldığında valilik, belediyeler, ticaret odaları, tarım ve ziraat odaları, limited şirketi gibi kurum ve kuruluşların olduğu tespit edilmiştir.

Doğu Karadeniz Bölümü Gastronomi İle İlgili Coğrafi İşaretili Ürünler

Karadeniz Bölgesinin Orta Karadeniz Bölümünde Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Rize ve Trabzon illeri bulunmaktadır. Doğu Karadeniz Bölümünde bulunan illere göre gastronomi ile ilgili coğrafi işaretili ürünlerin Adı, Türü, Dosya Numarası, Tescil No, Başvuru Tarihi, Tescil Tarihi, Ürün Grubu ve Tescil Ettiren Kuruluş ile ilgili bilgiler Tablo 5 yardımıyla gösterilmektedir.

Tablo 5. Doğu Karadeniz Bölümü Gastronomi İle İlgili Coğrafi İşaretili Ürünleri

İl	Adı	Türü	Dosya No	Tes. No	Başvuru ve Tescil Tarihi	Ürün Grubu	Tescil Ettiren Kuruluş
Artvin	Puçuko	Mahreç İşareti	C2017/125	303	07.09.2017 26.12.2017	Yemekler ve Çorbalar	Artvin Ticaret ve Sanayi Odası
	Hopa Laz Böreği	Mahreç İşareti	C2017/149	407	14.09.2017 08.01.2019	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Hopa Ticaret ve Sanayi Odası
Bayburt	Bayburt Lor Dolması	Mahreç İşareti	C2017/100	292	11.08.2017 25.12.2017	Yemekler ve Çorbalar	Bayburtlu Kadınlar Yard. Dayan.Derneği
	Bayburt Tatlı Çorba	Mahreç İşareti	C2017/118	338	14.08.2017 29.03.2018	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Bayburt Belediyesi
Giresun	Çamoluk Şeker Kuru Fasulyesi	Menşe Adı	C2017/198	348	21.11.2017 02.05.2018	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Çamoluk Belediye Başkanlığı
	Giresun Tombul Fındığı	Menşe Adı	C2000/009	31	18.09.200 10.10.2001		S.S. Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
	Giresun Kalınkara Fındığı	Menşe Adı	C2018/199	456	22.10.2018 18.09.2019		

	Giresun Sivri Fındığı	Menşe Adı	C2018/201	455	22.10.2018 18.09.2019		
	Piraziz Elması	Menşe Adı	C2013/021	204	05.03.2013 21.12.2016		Piraziz Ziraat Odası Başkanlığı
	Görece Dondurması	Mahreç İşareti	C2018/103	436	20.04.2018 21.06.2019	Dondurmalar ve yenilebilir buzlar	Görece Belediyesi
Gümüşhane	Gümüşhane Dut Pestili	Mahreç İşareti	C2004/002	63	23.01.2004 27.12.2004	Çikolata, şekerleme ve türevi ürünler	Gümüşhane İl Özel İdaresi
	Gümüşhane Kömesi	Mahreç İşareti	C2004/001	62	23.01.2004 27.12.2004		
	Gümüşhane Ekmeği	Mahreç İşareti	C2014/022	221	21.03.2014 27.10.2017	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası
	Gümüşhane Sironu	Mahreç İşareti	C2014/023	222	21.03.2014 27.10.2017		
	Kürtün Araköy Ekmeği	Menşe Adı	C2018/076	449	14.03.2018 04.09.2019	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası
	Gümüşhane Şeker Fasulyesi	Menşe Adı	C2018/087	472	19.03.2018 03.12.2019		
Rize	Çayeli Kuru Fasulye Yemeği	Mahreç İşareti	C2017/036	312	27.04.2017 02.01.2018	Yemekler ve Çorbalar	Çayeli Ticaret ve Sanayi Odası
	Derepazarı Pidesi	Mahreç İşareti	C2017/033	324	26.04.2017 30.01.2018		Derepazarı Belediyesi
	Rize Baston Ekmek	Mahreç İşareti	C2018/085	439	26.03.2018 26.06.2019	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Rize Belediyesi
	Rize Simidi	Mahreç İşareti	C2017/196	410	15.11.2017 24.01.2019		
	Rize Kavurması	Mahreç İşareti	C2017/242	462	27.12.2017 15.10.2019	İşlenmiş işlenmemiş et ürünleri	Rize Ticaret Borsası

Trabzon	Akçaabat Köftesi	Mahreç İşareti	C2008/041	132	31.07.2008 10.05.2010	Yemekler ve Çorbalar	Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası
	Tonya Tereyağı	Menşe Adı	C2017/240	380	18.12.2017 18.08.2018	Tereyağı dahil katı ve sıvı yağlar	Tonya Belediyesi
	Hamsiköy Sütlacı	Mahreç İşareti	C2017/153	255	06.10.2017 01.12.2017	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Maçka Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanlığı
	Vakfikebir Ekmeği	Mahreç İşareti	C2017/213	372	30.11.2017 03.08.2018		Vakfikebir Belediye Başkanlığı

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü-4, 2020.

Tablo 6 incelendiğinde Doğu Karadeniz Bölümünde gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürün 2 tane Artvin, 2 tane Bayburt, 6 tane Giresun, 6 tane Giresun, 5 tane Rize ve 4 tane Trabzon ilinde olmak üzere toplam 25 ürün bulunmaktadır. Coğrafi işaretli ürünlerin 8 tanesi menşei adı, 17 tanesi ise mahreç işaretli ürünlerden oluşmaktadır. Ürün grupları incelendiğinde ise 9 tane fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar, 6 tane işlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar, 5 tane yemekler ve çorbalar, 2 tane çikolata, şekerleme ve türevi ürünler, 1'er tane işlenmiş işlenmemiş et ürünleri, tereyağı dahil katı ve sıvı yağlar ile dondurmalar ve yenilebilir buzlar ile ilgili ürün grupları bulunmaktadır. Coğrafi işaretli ürünlerin başvuru ve tescil tarihleri arasında ise üç ay ile üç yıl arasında değişen zaman dilimleri görülmektedir. Ayrıca tescil başvurusunda bulunan ve tescil aldırılmasında kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Karadeniz Bölgesinde bulunan illerin gastronomi alanı ile ilgili coğrafi işaret almış ürünlerin mevcut durum değerlendirilmesi yapılmıştır. Karadeniz Bölgesindeki 95 coğrafi işaretli üründen 73 (%76,84) tanesi gastronomi alanı ile ilgisi bulunmaktadır. Dolayısıyla Karadeniz Bölgesinde coğrafi işaretli ürünler dikkate alındığında önemli bir gastronomi potansiyeli bulunmaktadır. Karadeniz Bölgesinde bulunan Batı (%31,6), Orta (%34,2) ve Doğu (%34,2) Karadeniz Bölümleri incelendiğinde ise gastronomi ile ilgili coğrafi işaretli ürünlerin birbirine yakın dağıldığı görülmektedir. Karadeniz Bölgesinde coğrafi işaretli ürünlerden mahreç işaretli ürünler menşei adı ürünlere oranla daha fazla

olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun başlıca nedeni ürünün yetiştirilmesi veya üretilmesi gibi çeşitli özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Coğrafi işaretili ürünlerin başvuru ve tescil tarihleri arasında ise üç ay ile altı yıl arasında değişen zaman dilimleri bulunmaktadır. Dolayısıyla coğrafi işaretili ürünlerin tescil ile ilgili sürecinin ürünün durumu ve başvuru şekline göre kısa veya uzun sürebileceği söylenebilmektedir. Özellikle coğrafi işaret başvuru sürecinde kamu kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının katkısının önemli olduğu görülmektedir. Coğrafi işaret tescil süreci devam eden ürün sayısı düşünüldüğünde ise yakın zamanda bölgenin coğrafi işaretili ürün sayısında ciddi bir artış olacağı dolayısıyla bu durum bölgenin gastronomi turizmine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda coğrafi işaretili gastronomi ürünleri bölgenin kalkınmasında etkili olacağı ifade edilebilmektedir. Ayrıca bu çalışma Karadeniz Bölgesinde gastronomi ile ilgili coğrafi işaretili ürünleri ile sınırlı olmasından dolayı Türkiye’de bulunan diğer bölgelerin gastronomi ile ilgili coğrafi işaretili ürünlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Çağlı, I. B. (2012). Türkiye’de Yerel Kültürün Turizm Odaklı Kalkınmadaki Rolü: Gastronomi Turizmi Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çalışkan, V. ve Koç, H. (2012). Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Dağılım Özelliklerinin ve Coğrafi İşaret Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Eastern Geographical Review-28.
- Durlu Özkaya, F., Sünnetçioğlu, S. ve Can, A. (2013). Sürdürülebilir Gastronomi Turizmi Hareketliliğinde Coğrafi İşaretlemenin Rolü, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 1/1, 13-20.
- Eren, S. (2007). Türk Mutfağı ve Haccp Sistemi; Mutfak Profesyonellerinin Haccp Bilgilerinin Ölçülmesi, I. Ulusal Gastronomi Sempozyumu ve Sanatsal Etkinlikler, Antalya.
- Escudero, S. (2001). International Protection of Geographical Indications and Developing Countries, Trade-Related Agenda Development and Equity (T.R.A.D.E.), Working Paper Nr.:10, South Centre, Geneva.

Karadeniz Bölgesi Haritası, (2020).
<http://cografyaharita.com/haritalarim/4mkaradeniz-bolgesinin-bolumleri-haritasi.png>, Erişim Tarihi 16.01.2020.

Mercan, Ş , Üzülmüş, M . (2014). Coğrafi İşaretlerin Bölgesel Turizm Gelişimindeki Önemi: Çanakkale İli Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 29 (2) , 67-94.

Öztürk, Y. ve Güral, F. N. (2014). Yavaş Şehir Olma Sürecinde Yerel Yönetimlerin Karşılaştığı Problemler:Vize İlçesi Örneği, Eko-Gastronomi Dergisi, 1, 87-101.

Öztürk, A. ve Serttaş, S. (2018). Karadeniz Bölgesi Meyveciliğinin Mevcut Durumu ve Potansiyeli, Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 8(4): 11-20.

Santich, B. (2004). Hospitality and Gastronomy: Natural Allies. Lashley, Conrad (Ed.), Hospitality A Social Lens, London: Elsevier, 47-59.

Tanrikulu, M. (2007). Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Tespiti ve Tescil Edilmesinin Önemi, Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi, 1(2), 92-103.

Türk Patent Enstitüsü, (2020). <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/resour-ces/temp/6B3F914C-E72C-437C-8A30-F50C51DE0A23.pdf;jsessionid=FD278AE2E875E4BE53363063F9C3C361>, Tarihi 16.01.2020.

Türk Patent Enstitüsü-1, (2020). <https://www.ci.gov.tr/Statistics/RegistrationAndApplication>, Erişim Tarihi 16.01.2020.

Türk Patent Enstitüsü-2, (2020).
<https://www.ci.gov.tr/Statistics/RegistrationAndApplication>, Erişim Tarihi 16.01.2020.

Türk Patent Enstitüsü-3, (2020). <https://www.ci.gov.tr/Statistics/ProductGroup>, Erişim Tarihi 16.01.2020.

Türk Patent Enstitüsü-4, (2020). <https://www.ci.gov.tr/#>, Erişim Tarihi 16.01.2020.